

MEDIA JA YHTEISKUNTA (MEDIASOC)

AKATEMIAOHJELMA 2019–2022

Ohjelmamuistio

Media ja yhteiskunta -akatemiaohjelma koostuu kahdesta temaattisesta aihealueesta, jotka liittyvät toisiinsa eivätkä sulje toisiaan pois:

Teema 1: Media ja yhteiskunnalliset suhteet

Teema 2: Teknologia median murroksessa

Hankkeet voivat liittyä vain yhteen teemaan, mutta ohjelmassa rohkaistaan hankkeita, joissa yhdistyy piirteitä molemmista teemoista.

1. PERUSTELUT JA TAUSTA

Yhteiskunta on medioitunut. Uudenlainen mediakyllästeisyys tuntuu niin taloudessa, politiikassa, kansalaisyhteiskunnassa kuin ihmisten arjen suhteissa. Sosiaalisen median merkityksen kasvaessa niin asiantuntijuuden kuin rakentavan julkisen keskustelun kriteerit ovat muutoksessa. Keskustelufoorumilla kokenut asiantuntija ja aloitteleva harrastelija kohtaavat uudella tavalla. Nopeutuvan huomiotalouden levoton rytmi vaikeuttaa pitkäjänteisen politiikan luomista ja perustelua. Hajautuvassa mediamaisemassa kapeat intressiryhmät voivat uudella tavalla vahvistaa omia todellisuuksiaan. Puhe post-faktuaalisesta yhteiskunnasta ja vaihtoehtoisista totuuksista ovat yhtäältä seurauksia mediaympäristön muutoksista ja toisaalta vahvistavat niitä. Nämä ilmiöt kuvaavat kehittyvän demokraattisen informaatioyhteiskunnan haavoittuvuutta. Ne haastavat yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimusta laajasti ja uudella tavalla.

Meneillään oleva digitaalinen murros on merkittävä monessa eri mittakaavassa. Sen on katsottu olevan yksi ihmiskunnan suurista sivilisatorista vallankumouksista ja vertautuvan neoliittiseen maanviljelyn kumoukseen sekä 1700-luvulta alkaneeseen teolliseen vallankumoukseen. Jotkut tyytyvät pitämään digimurrosta yhtenä monista teollisista vallankumouksista, joiden ytimessä on ollut vuorollaan esimerkiksi höyrykone, polttomoottori ja sähkö. Toiset näkevät kapitalismissa muutaman vuosikymmenen välein toistuvia pitkiä aaltoja, taloudellis-teknologisia mullistuksia, jotka luovasti tuhoavat vanhat tuotantotavat ja luovat uudenlaista toimeliaisuutta.

Aiemmat murrokset ovat liittyneet teknologiaan, mutta eivät välttämättä informaatio- ja viestintäteknologiaan. Sen sijaan nykyinen digitaalinen murros on olennaisesti luonteeltaan viestinnän ja informaationkäsittelyn murros, ja sellaisenaan niin sanottu uusi media on tärkeä tekijä suuren luokan yhteiskunnallisissa muutoksissa.

Sana media on monikkomuoto latinan sanasta medium, joka tarkoittaa välissä tai keskellä olevaa. Yleensä sanalla siis viitataan jollain tavalla viestien välittämisen välineisiin ja käytäntöihin, esimerkiksi joukkotiedotusvälineisiin. On mahdollista pitää ihmisen kehoa perustavana viestien tuottamisen ja vastaanottamisen välineenä. Teknisillä laitteilla voidaan näitä kehon viestintäkykyjä muuntaa, laajentaa ja parantaa. Sanonta ”uusi media” on tietysti kontekstisidonnainen, sillä aina tulee vielä uudempaa mediaa.

Median perusluonnetta voidaan hahmottaa kolmella perustavalla metaforalla. Säiliö- tai kanavametaforat korostavat siirrettäviä tai säilöittäviä viestinnän sisältöjä. Median metaforisoiminen kieleksi taas korostaa esittämisen käytäntöjä, kielioppeja ja diskurseja. Media ympäristönä -metafora puolestaan korostaa sitä kuinka eri aikakausina hallitsevien mediumien erilainen ominaislaatu tuottaa erilaista yhteiskuntaa. Tässä näkemyksessä kukin viestintäteknologia suosii tiettyjä aisteja, tukee tietynlaisia verkostoja ja vuorovaikutuksen tapoja, rohkaisee ihmisiä tietynlaisiin sosiaalisiin käytäntöihin, mahdollistaa valtasuhteiden muutoksia ja tietynlaisia kulttuureja, sekä luo arvostuksia ja ideologioita. Tältä pohjalta on hallitsevan mediumin mukaan erotettu ominaispiirteiltään erilaisia historiallisia kulttuurikausia.

Esimerkiksi kirjapainon typografisen kulttuurin synty 1400-luvun puolivälin Euroopassa voidaan nähdä yhtenä tekijänä, joka kaatoi katolisen kirkon munkkien käsin kopioimiseen perustuvan tietomonopolin ja mahdollisti reformaation, renessanssin ja uuden ajan luonnontieteellisen tiedon tehokkaan leviämisen. Vastaavalla tavalla Internet ja erityisesti sen toinen vaihe, sosiaalinen media, on kaatanut tietomonopoleja ja periaatteessa mahdollistanut demokraattisesti lähes kaikkien äänien pääsyn lähes ilmaiseksi tarvittaessa laajasti maailman tietoisuuteen.

Digitaalisen murroksen kolmannessa vaiheessa korostuu esineiden Internet, jossa yhä suurempi osa ihmistekoisista artefakteista pystyy anturien ja sensorien avulla aistimaan ja viestimään dataa, jota myös tekoäly voi itseohjautuvasti käsitellä algoritmeilla. Näin koneiden toimijuus korostuu. Tekoäly ohjaa laivoja ja autoja, tutkii potilaan ja tekee diagnoosin, analysoi valtavia datamääriä nopeasti, ratkaisee osakkeiden oston ja myymisen, päättää sotakoneena elämästä ja kuolemasta – sekä kirjoittaa maailman tapahtumista uutisjuttuja.

Tämän tutkimusohjelman lähtökohtana on digitaalinen median murros ja siihen liittyvät moninaiset yhteiskunnan muutokset. Tutkimusohjelman teema-alueet ovat paljolti johdettavissa niin sanotusta uudesta mediasta. Esimerkiksi sosiaalinen media on sinänsä demokraattinen muutos, mutta ei ongelmaton. Sosiaalinen media näyttää olevan luonteeltaan vertaismedia, joka on omiaan latistamaan hierarkioita. Tämä voi merkitä haastetta ja kriisiä tieteelliselle asiantuntijuudelle, kun harrastelijalla ja aiheeseen syvästi perehtyneellä ammattilaisella on tasaveroiset mahdollisuudet vakuuttaa yleisönsä. Journalismissa portinvartijoiden ohittaminen luo amatöörien journalismia. Amatöörejä ei ohjaa journalistinen ammattietiikka, joka muun muassa velvoittaa puhumaan totta, olemaan riippumaton, monipuolinen ja tiedonhankinnassa vastuullinen. Pitäisikö mediakentän sääntelyä ja itsesääntelyä kehittää vai takaako sääntelemättömyys parhaan tuloksen?

Sosiaalinen media suosii myös populismia, joka useimmiten määritellään jännitteeksi eliittien suhteen. Julkisuudessa kuulee usein sanottavan, että päättäjät, lääkärit, tutkijat ja toimittajatkin ovat lähtökohtaisesti korruptoituneita, omaa tai joidenkin valtaapitävien ryhmien etua palvelevan tiedon levittäjiä. Miten luottamusta asiantuntijoihin ja tieteeseen voitaisiin lisätä? Miten asiantuntijoiden pitäisi viestiä uudessa tilanteessa? Miten saada aikaan hyvätasoista, harkitsevaa vuoropuhelua? Miten ehkäistä vihapuhe ja kansalaisten polarisoituminen eri leireihin sekä kuplautuminen tai heimoistuminen, jos algoritmit tarjoavat ihmisille vain heidän oman näkemyksensä mukaisia sisältöjä? Millaisia vastareaktiota syntyy hillitsemään villinä rehottavaa keskustelua? Minkälaisia positiivisia ratkaisuja on mahdollista tuottaa tekoälyalgoritmien avulla?

Digitaalinen murros on myös talouden murros. Digitaalisessa maailmassa sisältöjen kopiointi on helppoa ja käytännössä ilmaista. Tästä seuraa niin sanottu ilmaisen problematiikka: miksi maksaa sisältöistä kun niitä saa ilmaiseksikin yhtä hyvälaatuisina? Mediatalojen ja artistien ansaintalogiikka on haastettuna, etenkin kun mainostuloja tai esityspalkkioita ei kerry entiseen tapaan. Onko kirjapainon kulttuurissa syntynyt tekijänoikeus häviämässä vapaalle kierrätykselle? Onko mainoksen ja uutistekstin ero haihtumassa? Entä yksityisen ja julkisen perinteinen ero? Lisääntyvätkö propaganda ja informaatiovaikuttaminen? Miten ihmisiä tarkkaillaan kaupallisesti ja poliittisesti? Anonyymien vertaiskirjoituksen takana voi olla viestintätoimisto tai vieras valtio. Toisaalta digitaalinen media ei ole vain orwellilainen ”isoveli valvoo” järjestelmä vaan systeemi, jossa kansalaiset voivat paljastaa epäkohtia ja vuotaa salattuja väärinkäytöksiä anonymisti julkisuuteen. Anonyymisuus voi sallia myös aroista asioista puhumisen ja vertaistuen. Tosin vertaistuki ja anonyymisuus mahdollistavat myös erilaisten ääriilikkeiden ja yksittäisten jäsenten viestinnän ja informaationvaihdon.

Käyttöön otettu uusi teknologia ja myös mediateknologia on historiallisesti yleensä herättänyt sekä innostusta että kauhua. Jo Platon kritisoi aikansa uutta mediaa, kirjoittamista. Elokuva herätti innostuksen uuteen ilmaisumuotoon, mutta samalla vanhemmat huolestuivat ”vääränlaisesta kasvatuksesta” jota uusi media tarjosi lapsille ja nuorisolle. Digitaalisessa maailmassa tämä huoli on

vielä ilmeisempi: ovatko vanhemmat ja opettajat menettäneet otteensa lasten kasvatukseen? Onko näyttöön perustuva lääketiede ja virallinen terveysvalistus jäämässä ”vaihtoehtoisen” terveystiedon varjoon? Digitaalisessa ympäristössä on tarjolla hyvää ja oikeaa tietoa, mutta toisaalta myös näennäisesti vakuuttavaa disinformaatiota. Miten saada ihmiset kehittämään medialukutaitoa ja informaatiolukutaitoa, jolla arvioida lähdekriittisesti tekstejä?

Mediasta on tullut yhtä aikaa tärkeämpi, monimutkaisempi ja yhä vaikeammin ennustettava osa kaiken yhteiskunnallisen toiminnan ja kulttuurin jäsentymisen ympäristöä. Muutoksen uhkakuvat tai mahdollisuudet eivät pelkisty median muutoksiin, mutta kehitystä on vaikea ymmärtää ilman tarkentuvaa kuvaa median merkityksestä. Tähän työhön tarvitaan monitieteistä tutkimusta.

Ohjelman aihepiiriin liittyvä tutkimus on soveltanut erityisesti sosiaalitieteiden, mediatutkimuksen, viestinnän tutkimuksen, informaatiotutkimuksen, tekoälytutkimuksen, politiikan tutkimuksen, taloustieteiden, historiatieteiden, oikeustieteiden, kielitieteiden, journalistiikan, ihmisen ja teknologian välisen vuorovaikutuksen, filosofian, sekä taiteiden ja kulttuurien tutkimuksen metodologioita. Tutkimuskohteina on ollut myös esimerkiksi terveyteen, ilmastomuutokseen ja mediateknologioihin liittyviä kysymyksenasetteluja, jolloin edellisten metodologioiden rinnalla on sovellettu myös terveystieteiden, luonnontieteiden ja teknologisen tutkimuksen näkökulmia. Ohjelman aihepiiriin sisältyvä suomalainen tutkimus on korkeatasoista ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaa. Sitä tehdään kaikissa maamme yliopistoissa, sekä useissa muissa tutkimuslaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. Ohjelman tukemana monilla olemassaolevilla tutkimusyhteisöillä ja uusilla tutkimusryhmillä on mahdollisuus tuottaa hyvin korkeatasoista tutkimusta, joka antaa merkittävän panoksen myös kansainväliseen keskusteluun.

2. TAVOITTEET

Media ja yhteiskunta -akatemiaohjelma uudistaa tiedettä ja vahvistaa ohjelman kannalta relevanteilla aloilla tehtyä aikaisempaa tutkimusta. Ohjelma uudistaa suomalaista yhteiskunnan tutkimusta tuomalla yhteen eri tutkimusaloja ja lähestymistapoja ja kytkemällä ne ajankohtaiseen, yhteiskunnallisesti ratkaisevan tärkeään tematiikkaan. Ohjelman monitieteinen lähestymistapa pyrkii tunnistamaan, analysoimaan ja selittämään aiheeseen liittyviä yhteiskunnallisia käsitteitä, ilmiöitä ja kehityssuuntia – sekä avaamaan ratkaisujen ja yhteiskunnallisten valintojen horisontteja.

Ohjelma tuottaa monitieteisen tutkimuksen avulla tietoa, arvioita ja innovaatioita, jotka vastaavat yhteiskunnassa, poliittisessa kulttuurissa ja nopeasti muuttuvassa mediaympäristössä vireäviin ajankohtaisiin kehityssuuntiin. Ohjelmassa korostetaan eri tieteenalojen välistä vuoropuhelua ja pyritään edistämään eri alojen kohtaamisia muun muassa metodologioita yhdistämällä ja yhteisiä tutkimuskohteita valitsemalla, sekä verkottamalla kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Ohjelmassa rohkaistaan hankkeita, joissa tieteidenvälisyys tai monitieteisyys toteutuu kahden tai useamman metodiikaltaan ja lähestymistavoiltaan erilaisen tieteenalueen välillä.

Ohjelmalla vahvistetaan monitieteistä yhteistyötä. Siksi ohjelmassa rahoitetaan yksittäisten tieteenalojen rajat ylittäviä ja monitieteisten tutkijaryhmien hankkeita, joiden kautta pyritään löytämään uudenlaisia näkökulmia.

3. TEEMA-ALUEET

TEEMA 1: Media ja yhteiskunnalliset suhteet

Miten poliittisen järjestelmän ja median välinen suhde on kehittynyt nykypäivään tultaessa? Perinteisesti niin sanottu neljäs valtiomahti vaikuttaa hyvinkin erilaisessa suhteessa tiedonvälitykseen sekä valtiolliseen ja poliittiseen päätöksentekoon, kuin mitä se oli kansallisvaltioiden ja modernien viestintävälineiden alkuvaiheissa. Yhteiskunnallisten, poliittisten, taloudellisten ja kielellisten murrosten aikoina eri mediat ovat lisääntyvässä määrin myös osa demokraattista päätöksentekoa. Medioiden vaikuttavuus ilmenee myös kielellisinä muutoksina ja uudenaikaisina käsitteistöinä, kuten digi, some, algoritmi tai mediaekologia. Käsitteistöt kuvaavat sekä median että teknologian välistä suhdetta, mutta myös medioiden laajuutta, käyttötapaa, ymmärrettävyyttä ja saatavuutta eri ihmisryhmille niin kansallisissa kuin myös globaaleissa verkoissa. Ajatus median vapaasta käytöstä ja saatavuudesta herättää myös kysymyksen viestinnän demokratisoitumisesta ja perinteisempien medioiden portinvartijaroolien murtumisesta. Miten demokraattista keskustelua ylipäänsä on? Heijastaako media yhteiskunnallista polarisaatiota, vai luoko (vahvistaako) media, sekä lisääntyvästi erilaiset toimijat ja keskustelijat medioissa, näitä polarisaatioita?

Lisääkö keskustelu eri medioissa osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon (osallistamiskeskustelut, kansalaisyhteiskunta ja vaikuttaminen), vai karkottaako lisääntyvä mediakeskustelu ja sosiaalisen median ilmiöt varsinaisen päätöksenteon sulkemista kauemmaksi osallistujista/kansalaisista? Ovatko siis julkiset keskustelut medioissa näennäisdemokratiaa, vai toteutuuko siinä suoran demokratian ja deliberatiivisuuden ideaalit? Miten julkinen keskustelu vaikuttaa poliittisten puolueiden suosioon ja ylipäänsä luottamuksen muodostumiseen? Esimerkiksi puolueiden ja poliitikkojen toimintaa voidaan kyseenalaistaa erityisesti sosiaalisen median eri areenoilla: lisääkö tämä demokratiaa, vai muuntaako se asiantuntijuutta ja valtaa? Median ja yhteiskunnan välisiä suhteita tarkastellessa on mahdollista tarkastella esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä:

- Media ja demokratia, mm.
 - Mitä ja miten erilaiset diskurssit sekä eri paikalliset, kansalliset sekä globaalit tasot toisaalta yhdistävät ja toisaalta eriyttävät mediadiskursseja?
 - Kysymykset diskursiivisesta vallasta, eli *kuka* osallistuu diskurssien rakentamiseen, miten verkostoituminen ja osallistuminen näissä diskursseissa ilmenee?
 - Miten demokraattista mediaa (erityisesti sosiaalinen media) lopulta on? Onko kulttuurinen, taloudellinen tai poliittinen keskustelu dialogista, vai pitäydytäänkö nykyisissä medioissa yhä enemmän monologeihin?
 - Kysymykset heimoista ja eri ryhmittäytymisistä (ns. kuplista), joissa omaa näkemystä vahvistetaan omissa keskustelu- ja mielipidenurkkauksissa. Onko sosiaalinen media laajentunut mielipidekirjoittelun areena, josta seuraa yhä jyrkempiä jakoja eri ryhmien välille?
 - Minkälaisia kansalaisuuksia sekä yhteisöjä alayhteisöineen muodostuu ja muodostetaan vastineena yhteiskunnallisiin muutoksiin? Mitä globaaleja ilmiöitä imetään paikallisiin keskusteluympäristöihin?
- Media, valta ja talous, mm.
 - Miten eri medioita säädellään, ja mitä viestintäpoliittisia ratkaisuja mahdollisiin säätelymekanismeihin kuuluu?

- Kuka hallitsee erilaisia ja eritasoisia medioita, ja voiko niitä ylipäänsä perinteisemmässä mielessä hallita? Hallinnallisuuden muutosprosessit suhteessa mediaan ja yhteiskuntaan.
 - Teknologiset kysymykset, tieto- taito ja sen kasaantuminen; eriarvoistuminen teknologisoituvassa ja medioituvassa yhteiskunnassa?
 - Saavutettavuuden sekä ulossulkemisen teemat niin korkean teknologian kuin toisaalta globaalin eriarvoisuuden näkökulmasta.
 - Tiedon määrittelyt ja distribuutio: Kuka muodostaa dataa, ja miten ja mihin tarkoituksiin sitä muokataan ja tulkitaan?
 - Kenellä on pääsy tietopankkeihin, miten erilaiset tietovuodot keskustellaan medioissa?
 - Miten data ja sen käyttäminen markkinoinnissa ja sen kehittämisessä hallitsee tai muokkaa median käyttäjiä ja heidän maailmankuvaansa?
 - Datatalous ja tähän liittyvät sekä poliittiset että taloudelliset kytkökset.
 - Data ja sisällöntuotanto, sekä erilaiset markkinointimekanismit ovat yhteydessä sekä niihin tarpeisiin ja keskusteluihin, mitä mediassa muokataan ja luodaan. Onko asiasta tarpeeksi tutkittua tietoa? Tähän liittyy myös poliittinen kysymys siitä, mitä ymmärretään dataksi, kuka sitä kerää ja miten dataa muokataan tiedoksi yhteiskunnassa?
- Totuus ja vaikuttaminen; professionaalisuus ja ammatillisuus, mm.
- Kysymys totuudellisuudesta ja vastuullisuudesta siinä merkityksessä, miten mediassa esiintyvä tieto ja asiantuntijuus otetaan vastaan. Totuuden määrittely ja ymmärrys ylipäänsä keskusteltaessa totuuden jälkeisestä ajasta.
 - Onko eettinen ja moraalinen toimijuus 'demokraattisissa' mediaympäristöissä kadotettu?
 - Agendat ja niihin vaikuttaminen: mitä kulloinkin medioissa nostetaan esiin, mitä hiljennetään ja kenen toimesta? Kuka saa äänensä kuuluville?
 - Miten medioissa näkyvät erilaiset poliittiset ja taloudelliset hierarkiat, keskeiset mediavaikuttajat, viestintätoimistot ja toisaalta informaatiovaikuttamisen (vanhakantaisemmin propagandan) väliset suhteet?
 - Liiketalouden ja markkinoinnin nykyiset muodot johtavat kysymyksiin siitä, mikä on mediajärjestelmä, mediatalous tai mediaekologia?
 - Osallistava ja kriittinen mediakasvatus demokraattisen yhteiskunnan ja kulttuurin perustana.
 - Uusien medioiden ja mediamaailman käyttö lasten ja aikuisten kansalais-, terveys- ja muussa kasvatuksessa.

TEEMA 2: Teknologia median murroksessa

Yhteiskunnan eri toiminnot digitalisoituvat kattavasti elämän eri osa-alueilla. Teknologian rooli yhteiskunnan medioitumisessa on keskeinen. Teknologia on jo tunkeutunut lähes kaikkialle tietoverkkojen, erilaisten mukana kulkevien tai ympäristöön upotettujen päätelaitteiden ja sensoreiden sekä sovellusten muodossa (ns. ubiikkimedia sekä esineiden Internet). Teknologiaratkaisujen vaikutus yhteiskuntaan voi olla sekä kielteinen että myönteinen. Tässä teemassa yhdistyvät teknologian sekä median tuottamisen ja kuluttamisen ilmiöiden tutkimus yhteiskunnassa. Keskeisiä aihepiirejä ovat digitaalisen mediaympäristön muutokset, ihmisen ja teknologian välisen vuorovaikutuksen uudet lähestymistavat, teköälyn ja algoritmien vaikutus median rooliin yhteiskunnassa, sekä sosiaalinen median käyttö ja vaikutukset.

- Digitaalisen mediaympäristön muutokset, mm.

- Media-alan työn, mm. journalismin lajityyppien, jakelukanavien ja prosessien muutos
- Elämäntapojen muuttuminen digitaalisen median leviämisen myötä, esim. muutos tekstuaalisesta visuaaliseen mediaan, eri modaliteettien merkitykset viestinnälle ja vuorovaikutukselle sekä kasvatukselle
- Yhteiskuntaa tukevan mediaympäristön kehittäminen, esim. millaisen teknologian avulla syntyisi parempaa julkista keskustelua
- Mediatalouden ja -politiikan muutos (teknologisten innovaatioiden vaikutus mediateollisuuden rahoitukseen, lainsäädännöllisten muutosten ja poliittisen ohjauksen tarve)
- Monimuotoinen ihmisen ja teknologian välinen vuorovaikutus, mm.
 - Uusien teknologioiden käyttö median luomisessa ja välittämisessä (esim. 3D ja 360-videot sekä virtuaali- ja lisätty todellisuus); digitaalisen ja fyysisen vuorovaikutuksen yhdistäminen; monikanavaisuus
 - Pelit ja pelillisyyt, esim. pelillisten sovellusten kehittäminen keskustelualustoiksi, pelattava media
 - Esineiden internetin hyödyntäminen mediassa
 - Uudenlaiset työnjaot ihmisten ja tekoälyllä tuetun digitaalisen median välillä (ihmis- ja kone-toimijoiden yhteistyö ja työnjaot)
 - Kommunikaatio- ja mediateknologian suunnittelun eettisyys ja sosiaalisesti kestävä suunnittelu (technoethics)
 - Median käyttö ja ei-käyttö (miten ja miksi erilaiset ihmisryhmät ihmiset osallistuvat teknologiavälitteisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun, miksi eivät)
 - Tiedonhaku ja (henkilökohtaisen) informaation hallinta ubiikkimedian aikakaudella; yksityisyyden suoja
- Tekoälyn ja siihen liittyvien algoritmien käyttö median luomisessa ja jakeluprosesseissa, mm.
 - Dataistuminen (esim. yhteiskunnallisten prosessien ohjaaminen data-analyysin perusteella, asiakkaiden palveluiden profilointi)
 - Mediasisältöjen tuottamisen algoritmien moderointi
 - Robottijournalismi sekä julkisen keskustelun muutos, kun algoritmit tulevat toimijoiksi ja sisältöjen määrittelijöiksi
- Sosiaalisen median käyttö yhteiskunnan eri osa-alueilla, mm.
 - Somen käytön prosessit sekä haasteet
 - Somen uudet sovellukset ja niiden käyttö arjessa ja työprosesseissa

Lisäksi ohjelman aihepiiriin kuuluvat teknologiavälitteisesti medioituvan yhteiskunnan tutkimuksen teoria ja metodologia, esimerkiksi ihmisen ja teknologian yhteisen toimijuuden teoriat ja tutkimusmenetelmät.

4. OHJELMAN VAIKUTTAVUUS

Median ja yhteiskunnan yhteenkietoutuminen on suomalaisen demokratian ja elämänmuodon kannalta erittäin merkityksellinen, ajankohtainen ja kauaskantoinen kysymys. Se on aidosti monitieteinen ongelmakenttä, jossa tieteellinen vaikuttavuus on vahvaa ja heijastuu laajasti kulttuurin ja yhteiskunnan osa-alueille ja niitä koskevaan tutkimukseen. Ohjelmassa yhdistyy monia yhteiskunnallisia, humanistisia ja laajasti kulttuuriin liittyviä tutkimusintressejä, sekä viestinnän ja vuorovaikutuksen kehittämistä. Se tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia ohjelman aihepiiriin kuuluvien eri tutkimusalojen asiasisältöiseen yhdistämiseen.

Ohjelman tuloksilla on laaja sovellettavuus yhteiskunnan eri sektoreilla. Ohjelma tarjoaa paitsi tietoa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon myös tutkii niitä olosuhteita, joissa tuo tieto välittyy osaksi päätöksentekoa. Median rooli on hyvin tärkeä. Informaatioyhteiskunnan haavoittuvuus ja media poliittisen vaikuttamisen välineenä ovat asioita, joihin on alettu kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. Esimerkiksi informaatioodankäynti sekä disinformaation levittäminen muun muassa sosiaalisen median välityksellä ovat ajankohtaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä, joista tämä ohjelma tuottaa uutta tietoa yhteiskunnallisten vaikuttajien ja myös median tarpeisiin.

5. OHJELMAN TOTEUTUS

Ohjelmalla pyritään vahvistamaan tieteidenvälisyyttä ohjelman alaan liittyvässä tutkimuksessa. Sen tutkimusteemat liittyvät Akatemian eri toimikuntien moniin tutkimusaloihin. Valmisteluun ovat osallistuneet Suomen Akatemian hallituksen ja akademiaohjelmayksikön ohella seuraavat Akatemian tieteelliset toimikunnat: kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta, luonnontieteen ja tekniikan tutkimuksen toimikunta ja terveyden tutkimuksen toimikunta.

5.1 OHJELMAN RAHOITUS

Media ja yhteiskunta -akademiaohjelma on Suomen Akatemian rahoittama ja sen koordinoima akademiaohjelma, jonka hankkeiden rahoituskausi on neljä vuotta (2019–2022). Ohjelman kautta rahoitetaan tutkimushankkeiden ja tutkimuskonsortioiden tekemää monitieteistä tutkimusta ja tuetaan kansallista yhteistyötä ja verkottumista. Tutkimuskonsortio on yhteisen tutkimussuunnitelman pohjalta toimiva itsenäisten osahankkeiden kokonaisuus, jossa erilaisia menetelmiä ja tieteenaloja yhdistämällä pyritään saavuttamaan lisäarvoa, joka ei ole tavanomaisessa hankeyhteistyössä mahdollista. Ohjelman ensimmäisessä haussa tavoitellaan rahoitettaviksi noin 10 tutkimushanketta. Ohjelman myöntövaltuus on 8 miljoonaa euroa vuonna 2018. Lisäksi varataan 2 miljoonaa euroa ensimmäistä hakua täydentäviin kansainvälisiin hakuihin.

5.2 KANSALLINEN YHTEISTYÖ

Media ja yhteiskunta -akademiaohjelma tekee yhteistyötä Akatemian muiden käynnissä olevien temaattisten ohjelmien kanssa. Ohjelman kehittämisessä huomioidaan myös muiden suomalaisten organisaatioiden aiheeseen liittyviä ohjelmia ja hankkeita.

5.3 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Akademiaohjelma pyrkii valikoiden yhteistyöhön sellaisten ulkomaisten tutkimusrahoittajien kanssa, jotka rahoittavat ohjelman aihepiiriin liittyvää korkeatasoista tieteellistä tutkimusta ja jotka tunnustetaan kohdemaina suomalaisen tutkimuksen kannalta kiinnostaviksi. Ohjelma pyrkii yhteistyöhön myös vastaavanlaisten ulkomaisten ohjelmien, hankekokonaisuuksien ja alan johtavien tutkimuslaitosten kanssa.

5.4 AIKATAULU

Akademiaohjelmassa rahoitetaan enintään nelivuotisia yksittäisiä tutkimusryhmiä ja kahden tai useamman ryhmän muodostamia konsortioita vuosina 2019–2022. Hankkeiden rahoituskausi on pääsääntöisesti neljä vuotta. Rahoituskausi alkaa 1.1.2019 ja päättyy 31.12.2022. Yksittäinen hanke voi

hakea Suomen Akatemialta korkeintaan 500 000 euroa. Konsortio voi hakea korkeintaan 1 000 000 euroa.

Haun ja hakemusten arvioinnin aikataulu on esitetty tarkemmin ohjelmamuistion luvussa 6: ”Hakuohjeet ja hakemusten arviointikriteerit”. Ohjelman avajaisseminaari järjestetään kevättalvella 2019. Mahdollisten täydentävien hakujen rahoittajista, tutkimusalueista, aikataulusta ja hakuprosessista tiedotetaan Suomen Akatemian toimesta erikseen.

Ohjelman loppuarviointi suoritetaan vuoden 2023 aikana. Loppuarvioinnin toteutus on kuvattu tarkemmin kohdassa 5.7.

5.5 JOHTORYHMÄ

Akatemiaohjelmaa johtaa johtoryhmä, joka koostuu Akatemian toimikuntien jäsenistä ja asiantuntijajäsenistä. Johtoryhmään voidaan lisäksi kutsua muita asiantuntijoita. Johtoryhmän tehtävänä on:

- valmistella ohjelma ja tehdä ohjelmajaostolle ehdotus rahoitettavista hankkeista
- ehdottaa Akatemian toimikunnille ja muille rahoittajille mahdollisia lisähakuja ja/tai lisärahoitusta
- johtaa ohjelmaa ja vastata sen seurannasta
- ohjata ohjelman koordinaatiota
- vastata ohjelman loppuarvioinnista
- edistää ohjelman tutkimustulosten hyödyntämistä

5.6 OHJELMAN KOORDINOINTI

Akatemiaohjelma edistää tutkimushankkeiden kehittymistä ohjelmakokonaisuudeksi aktiivisen tiedonvaihdon ja yhteistyön kautta. Akatemiaohjelman koordinaatiosta vastaavat johtoryhmä sekä Suomen Akatemian nimeämät ohjelmapäälliköt ja projektisihteeri, joiden tehtävänä on edistää ohjelman tavoitteiden toteutumista yhteistyössä hankkeiden kanssa. Hankkeiden toivotaan näin vahvistavan toisiaan ja ohjelman synnyttävän uudenlaista monitieteistä tutkimustietoa. Siksi ohjelmaan valittavien hankkeiden johtajilta edellytetään, että he sitoutuvat ohjelman tavoitteisiin ja toimivat aktiivisesti yhteistyössä ohjelman aikana ja arvioitaessa ohjelman tuloksia sen päätyttyä.

Ohjelmaan valittujen hankkeiden vastuullisten johtajien tulee:

- vastata ja raportoida hankkeen tieteellisestä edistymisestä ja rahoituksen käytöstä ohjelmapäällikön ja rahoittajien ohjeiden mukaisesti,
- varmistaa oma ja tutkimusryhmän jäsenten osallistuminen ohjelmakoordinaation järjestämiin tapahtumiin, sekä edistää tiedonkulkua ja yhteistyötä ohjelman tutkimusryhmien välillä,
- osallistua akatemiaohjelman katsausten, synteiesien ja tiedotusmateriaalin tuottamiseen ja jakaa aktiivisesti tietoa ohjelman edistymisestä ja tuloksista julkisilla ja tieteellisillä foorumeilla.

Tutkimushankkeet osallistuvat ohjelman kuluessa tutkimustulosten käyttäjien kanssa järjestettäviin tilaisuuksiin ja muihin toimiin, joilla välitetään tutkimustietoa sidosryhmille.

5.7 LOPPUARVIOINTI

Akatemiaohjelman toteutus ja tuloksellisuus arvioidaan ohjelman päätyttyä. Arvioinnin toteutus ja tavoitteet määritellään ohjelman kuluessa, mutta arvioinnissa voidaan huomioida esimerkiksi:

- ohjelman tavoitteiden toteutuminen
- ohjelman toteutus
- ohjelman vaikuttavuuden toteutuminen
- kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö
- ohjelmassa tehdyn tutkimuksen saama julkisuus ja näkyvyys

Arviointi voidaan toteuttaa osana laajempaa Akatemian tai kansallisen ohjelmakokonaisuuden arviointityötä ja yhteistyössä muiden kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Rahoitettavien tutkimusryhmien tulee raportoida hankkeensa edistymisestä johtoryhmän päättämällä tavalla sekä toimittaa hankkeen päätyttyä tutkimusraportti Suomen Akatemiaan. Raporteista tulee ilmetä muun muassa hankkeessa tuotetut tieteelliset julkaisut ja ohjelman puitteissa suoritettut tutkimukset.

6. HAKUOHJEET JA HAKEMUSTEN ARVIOINTIKRITEERIT

Media ja yhteiskunta -akatemiaohjelman haku on kaksivaiheinen. Ohjeet hakemuksen laatimisesta liitteineen ovat Akatemian huhtikuun 2018 hakuilmoituksessa. **Haku päättyy 25.4.2018 klo 16.15 Suomen aikaa. Hakuaika on ehdoton.**

Ohjelman johtoryhmä valitsee aiehakemusten joukosta haun toiselle kierrokselle kutsuttavat hankkeet, joiden hakemukset arvioidaan kansainvälisessä asiantuntijapaneelissa. Hakemusten tieteelliseen arviointiin perustuen ja ohjelman tavoitteet huomioon ottaen johtoryhmä valmistelee ehdotuksen rahoitettavista hankkeista ohjelmajaostolle, joka tekee rahoituspäätökset viimeistään joulukuussa 2018. Mahdolliset täydentävät haut toteutuvat erikseen sovittavassa aikataulussa.

Hakemusten arvioinnissa noudatetaan akatemiaohjelmien yleisiä arviointikriteerejä (kts. www.aka.fi > Arviointi ja päätökset > Hakemusten arviointi). Suomen Akatemian yleisten arviointikriteerien lisäksi *Media ja yhteiskunta* -akatemiaohjelman hakemusten arvioinnissa painotetaan ohjelmalle asetettuja tavoitteita, kuten ne on kuvattu ohjelmamuistion luvussa 2: "Tavoitteet". Tämä näkökulma huomioidaan arviointilomakkeen kohdassa "Hankkeen soveltuvuus tutkimusohjelmaan".

7. LISÄTIETOJA

Tämän ohjelmamuistion saa Suomen Akatemian [www-sivuilta](http://www.aka.fi) osoitteesta <http://www.aka.fi/mediasoc>

Ohjelmapäällikkö
Risto Vilkkö
Suomen Akatemia
Puh. +358 295 33 5136

Ohjelmapäällikkö
Mikko Ylikangas
Suomen Akatemia
Puh. +358 295 33 5143

Projektisihteeri
Erika Lempiäinen
Suomen Akatemia
Puh. +358 295 33 5101

Sähköposti: etunimi.sukunimi@aka.fi
Faksi: +358 295 33 5299
Postiosoite:
Suomen Akatemia
PL 131 (Hakaniemenranta 6)
00531 Helsinki